

مطالعه تطبیقی و هدفمند آموزش جغرافیا با سبک‌های یادگیری Vark

جواد حسینی

دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اصفهان (خوارسگان)؛ دبیر آموزش و پرورش شهرستان‌های استان تهران، شهرستان پاکدشت
jj.parang@gmail.com

چکیده

فراگیران از نظر توانایی‌های ذهنی، روش‌های آموختن سبک و روش مخصوص خود را دارند که از آن به عنوان ترجیحات یا سبک‌های یادگیری یاد می‌شود. یکی از معروف‌ترین این سبک‌ها، سبک یادگیری وارک است که ترجیحات یادگیری فراگیران را در ۴ دسته شنیداری، دیداری، خواندنی نوشتنی و حرکتی تقسیم می‌کند. هدف از پژوهش حاضر بررسی محتوای آموزش جغرافیا بر اساس سبک هلی یادگیری وارک و تطبیق آموزش با این سبک یادگیری است. این پژوهش از لحاظ داده کیفی و از نوع کاربردی است که بصورت مروری انجام شده است. جمع آوری اطلاعات بصورت کتابخانه ای و اسنادی و با استفاده از تجربیات نگارنده بوده است. در این پژوهش انواع سبک‌های یادگیری وارک ابتدا تشریح شد و پس از آن برای هر کدام از سبک‌های یادگیری مواردی را که می‌توان در آموزش جغرافیا بکار بست به همراه یک مثال از کتاب جغرافیای پایه دهم که بین تمام رشته‌ها مشترک است ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد انواع سبک‌های یادگیری را می‌توان در تدریس و آموزش جغرافیا به کاربرد و تمام طیف‌های ترجیحات یادگیری را در تدریس پوشش داد. **واژگان کلیدی:** سبک‌های یادگیری، جغرافیا، وارک، آموزش جغرافیا

مقدمه

افراد در موقعیت‌های یکسان، متفاوت یاد می‌گیرند که مهم‌ترین دلیل آن سبک‌های یادگیری متفاوت آنان است. سبک‌های یادگیری در دوران کودکی به طور ناخودآگاه تحت تأثیر آمادگی‌های زیست‌شناختی فرد و عوامل محیطی او شکل می‌گیرند این سبک‌ها تعیین می‌کنند که در برخورد با یک موقعیت فرد چه مدت به چه چیز و به چه میزانی می‌تواند توجه کند. توجه و یادگیری و ماهیت آن برای کسی که با مقوله تدریس و آموزش سروکار دارد ضروری است و اینجاست که نظریه‌های یادگیری مطرح می‌شود. نظریه‌های یادگیری چارچوبی از ساختار و اصولی است که به توصیف و تبیین نحوه یادگیری افراد می‌پردازد (شناسا، ۱۳۹۹). اگن و کاوچاک سبک یادگیری را به عنوان رویکرد شخصی یادگیرندگان به یادگیری، حل مسئله و پردازش اطلاعات یا روشی که یادگیرنده برای یادگیری خود آن را به روش‌های دیگر ترجیح می‌دهد تعریف کرده‌اند (کیخا، ۱۳۹۹). به اعتقاد کلب، دانش آموزان هنگامی بهتر می‌آموزند که موضوع درس، به صورتی ارائه شود که با سبک ترجیحی آن‌ها مطابقت داشته باشد (احمدی و احمدی، ۱۳۹۰). روبین و گراون هورست، سبک یادگیری را چگونگی تمایل فرد به یادگیری و انطباق با محیط تعریف کرده‌اند. فام، سبک یادگیری را روش ثابت یادگیرنده در پاسخ به استفاده از محرک‌های موجود در زمینه یادگیری تعریف نمود (کیخا، ۱۳۹۹). نظریه‌های سبک یادگیری متنوع است اما هر یک از این نظریه‌ها عنوان می‌دارد که افراد به روش‌های مختلفی یاد می‌گیرند؛ می‌توان با متناسب‌سازی دستورالعمل‌ها برای فرو، یادگیری را بهینه کرد (Willingham, Hughes, Dobolyi, 2015) محققان بسیاری در مطالعات خود به سبک‌های یادگیری فراگیران پرداخته‌اند و این به خاطر نقش مهمی است که سبک‌های یادگیری در ارتقای میزان یادگیری و بهره‌وری آموزشی نقش دارد همچنین نشان از اهمیت آگاهی مربیان از سبک یادگیری فراگیران و محتوایی که به آن‌ها تدریس می‌شود دارد و لازم است مدرسان ضمن طراحی درس خود و کاربرد روش‌های تدریس متفاوت آن را در نظر بگیرند. یکی از معروف‌ترین سبک یادگیری، سبک یادگیری وارک است، دانش آموزان در رویکرد وارک بر اساس شیوه تعامل و پاسخ دادن به محیط یادگیری به چهار دسته تقسیم می‌شوند این سبک‌ها شامل: دیداری: گروهی از فراگیران که از طریق دیدن و ارائه مطالب آموزشی به آن‌ها به صورت نمایش (نمودار، شکل و...) که همراه با توضیح بیشتر باشد بهتر یاد می‌گیرند. شنیداری: گروهی که از

طریق گوش دادن و آموزش شفاهی (شنیدن، سخنرانی...) یادگیری بهتری دارند. خواندن نوشتن: گروه دیگری از فراگیران که در طی سخنرانی یا خواندن متون چاپی یادداشت برداری کنند یادگیری آن‌ها بهتر است. جنبشی حرکتی: گروهی از فراگیران زمانی یادگیری بهتری دارند که نمونه‌های عملی، تجربی و دست‌کاری اشیای یک فرایند فیزیکی را شخصاً انجام دهند (Fang, 2002)

اهداف:

هدف از این پژوهش بررسی عملکردی و کاربردی بودن روش وارک در تدریس موثر درس جغرافیا و استفاده از آن در روش‌ها و الگوهای تدریس نوین و عملی می‌باشد.

پیشینه پژوهش:

پژوهش‌هایی جهت شناسایی سبک‌های یادگیری فراگیران انجام شده که برخی از آن‌ها به شرح زیر است:
ادیب، کریمی، محمودی و بدری گرگری (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «تحلیل برنامه درسی علوم تجربی پایه‌های چهارم، پنجم و ششم ابتدایی براساس سبک‌های یادگیری» نشان می‌دهند سبک‌های ارجح در برنامه‌های درسی علوم تجربی چهارم و ششم ابتدایی سبک دیداری و در برنامه درسی پنجم ابتدایی سبک شنیداری است.

امینی، زمانی، عابدینی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «سبک‌های یادگیری دانشجویان پزشکی» بیان کردند سبک یادگیری ترجیحی دانشجویان سبک دیداری بود و آگاهی از نوع سبک یادگیری دانشجویان می‌تواند روش‌های آموزشی را متناسب با سبک یادگیری دانشجویان تغییر داده و موجب بازده آموزشی بالاتر شود.

تابع بردبار، شفیعی سرورستانی، موسوی پور (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «رابطه سبک‌های یادگیری و قابلیت آینده پژوهی با نقش واسطه‌ای خودکارآمدی پژوهشی» نشان دادند سبک‌های یادگیری و خودکارآمدی پژوهشی می‌تواند پیامدهای یادگیری دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهد بنابراین شناسایی متغیرهای پیدا و پنهان در کلاس درس می‌تواند به ارتقا سطح دانش و سوق یادگیرندگان به خلق دانش و پیش‌بینی آینده هدایت نماید.

ده نمکی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «همبستگی سبک‌های یادگیری و عملکرد شناختی با تمرکز دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهر اراک سال ۹۶-۹۵» نشان داد بین سبک یادگیری و اگر و عملکرد شناختی با تمرکز دانش آموزان سال ششم همبستگی وجود ندارد ولی بین سبک‌های شناختی جذب‌کننده، همگرا و انطباق‌یابنده و عملکرد شناختی با تمرکز دانش آموزان همبستگی وجود دارد.

جغرافیا یکی از دروس حوزه‌های یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی در برنامه‌ی درسی ملی (جمهوری اسلامی ایران) است؛ که از آن برای ایفای نقش سازنده در ارتقای سطح زندگی فردی، خانوادگی، ملی و جهانی استفاده می‌گردد؛ به کنش‌ها و تعاملات انسانی و توانایی ایجاد رابطه مثبت و سازنده با خلق حول محور رابطه با خدا؛ درک موقعیت و فراموقعیت و عناصر آن در ابعاد مختلف (زمان، مکان، عوامل طبیعی و اجتماعی) و سنت‌های الهی حاکم بر فرد و جامعه می‌پردازد و در پی تقویت و پرورش کنش‌های مطلوب، متناسب با نظام معیار اسلامی است. مطالعات اجتماعی یک حوزه مهم یادگیری است که از انسان و تعامل او با محیط‌های گوناگون در زمان‌های مختلف (حال، گذشته و آینده) و جنبه‌های گوناگون این تعامل (سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی و...) بحث می‌کند به همین دلیل این حوزه مفاهیم رشته‌های متعدد و مختلف از جمله جغرافیا را دربرمیگیرد (برنامه درسی ملی) هدف غایی این درس تربیت‌افزادی، مؤمن، مسئول، توانمند و آگاه در زندگی فردی و اجتماعی، پایبند به اخلاق و ارزش‌های دینی و علاقه‌مند به ایران و هویت فرهنگی تمدنی آن است این درس پیوند نزدیکی بامهارت‌های زندگی دارد (فلاحیان، باقر آرام، نادری، احمدی، ۱۳۹۱). به همین دلیل ضروری و لازم است همه‌جانبه نگر، رویکرد تلفیقی، تفکر، توانایی ایجاد ارتباط بین آموزه‌های علمی و زندگی واقعی و کسب علم سودمند که بتواند انسان‌های مسئولیت‌پذیر، متفکر و خلاق پرورش دهد مورد توجه قرار گیرد (خندقی، زرقانی، ۱۳۹۰).

استفاده از برنامه درسی که متناسب با سبک‌های یادگیری و ترجیحات فراگیران باشد بر توفیق در آموزش مؤثر است. بیشتر صاحب‌نظران بر این باورند که برخی از فراگیران علی‌رغم داشتن بهترین معلمان، خوب یاد نمی‌گیرند و یا با وجود محیط یادگیری و امکانات یکسان

عملکردشان متفاوت است این دلیلی بر این مدعاست که یادگیرندگان ترجیحات متفاوتی دارند و شناختسبک‌های یادگیری فراگیران و راه‌های تطبیق آن در آموزش برای یادگیری مؤثر فراگیران می‌تواند کمک کند. در این صورت همه ذینفعان آموزشی اعم از مدیران، معلمان، والدین و خود دانش آموزان از نتایج آن بهره‌مند خواهند شد (Christensen, 2015) (شناسا، ۱۳۹۹). با توجه به مطالب فوق مسئله‌ای که مطرح می‌شود ایناست که گاهی معلمان شناخت کافی از انواع سبک‌های یادگیری ندارند و در برنامه‌های درسی خود تفاوت‌ها را مدنظر قرار نمی‌دهند و یا اینکه باوجود شناخت تفاوت‌ها در یادگیری، روش‌های به‌کارگیری دانسته‌های خود را در روش تدریس و کلاس درس ندارند زیرا بیشتر پژوهش‌ها معطوف به شناسایی گرایش غالب فراگیران در سبک‌های یادگیری و یا تأیید و رد تأثیر یادگیری بر روش تدریس بوده است. هدف پژوهش حاضر معرفی مدل وارک به‌عنوان یکی از سبک‌های یادگیری معتبر و معروف همچنین روش‌هایی که معلمان بتوانند هرکدام از ترجیحات یادگیری در این مدل را در آموزش جغرافیا بکار گیرند است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر جزو پژوهش‌های کاربردی و به لحاظ روش‌شناسی جزو پژوهش‌های کیفی است؛ که به‌صورت مطالعه مرورینگاشته شده است. هدف اصلی از پژوهش حاضر بررسی و تطبیق روش‌هایی است که می‌توان در تدریس جغرافیا برای انواع ترجیحات یادگیری در مدل وارک استفاده نمود. برای جمع‌آوری داده‌ها از روش اسنادی و کتابخانه‌ای و تجربه نگارنده استفاده شده است.

یافته‌ها

سبک یادگیری وارک برپایه حواس پنج‌گانه تدوین شده است. در سبک شنیداری اولویت و ترجیح یادگیری این افراد در شنیدن و صحبت کردن است. کسانی که در این گروه قرار می‌گیرند بهترین قابلیت برای یادگیری و فراگیری از طریق بحث کردن، بازخورد‌های کلامی، ایمیل. دادن، صحبت با تلفن، قرار گرفتن در فضای کلاس، کنفرانس و صحبت کردن با دیگران دارند. افراد برخوردار از سبک خواندنی-نوشتنی در به نمایش کشیدن لغات از طریق خواندن و نوشتن توانا و قابل هستند. درواقع این یادگیرندگان لغات و متون را به‌عنوان ابزاری برای دریافت و درونی کردن اطلاعات برمی‌گزینند (جنت علی پور، نوایی، جهان‌شاهی، ۱۳۹۲). مزیت سبک یادگیری وارک این است که اطلاعاتی درباره راهبردهای یادگیری و روش‌های آموزشی و رسانه‌های متناسب با این سبک‌ها ارائه می‌دهد. از سوی دیگر متخصصان تعلیم و تربیت اعتقاد دارند فراگیران از طریق کانال‌های حسی متفاوتی به محیط یادگیری واکنش نشان می‌دهند و همان‌طور که بیان شد هر سبکی یک روش‌ارائه و رسانه خاصی را ترجیح می‌دهد (امینی و همکاران، ۱۳۸۹). بر این اساس روش‌های بکارگیری و تلفیق سبک‌های یادگیری در آموزش جغرافیا در ادامه ارائه خواهد شد.

دیداری (visual)

برای افزایش یادگیری در فراگیران با سبک دیداری می‌توان از طریق راه‌های زیر اطلاعات را به فراگیران منتقل کرد. تصاویر: استفاده از تصاویر کتاب درسیو تصاویر اینترنتی و یا چاپی برای توضیح مفاهیم، پدیده‌ها و فرایندها مثال، نشان دادن اهمیت خلیج فارس در کتاب درسی با استفاده از تصاویر مرتبط (شکل شماره ۱)

دوین کتفرس ملی مطالعات خانواده و مدرسه

مشتری برخوردار است.
خلیج فارس به دلیل زیر دریایی اهمیت است.
[1] ارزش و نقش ارتباطی بین سه قاره آفریقا، اروپا و آسیا که در گذشته اهمیت داشته و اکنون نیز به عنوان حلقه‌ای از زنجیره حمل و نقل کالا و نفت اهمیت خود را حفظ کرده است.
[2] بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان، ذخایر با ارزشی دارد، زیرا حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی را در خود جای داده است.

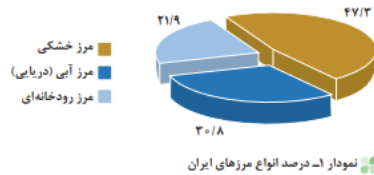
[3] درآمدها و دلایلی ناشی از صدور و فروش نفت خلیج فارس در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام قرار دارد.
[4] این منطقه ارزش فرهنگی و سیاسی دارد زیرا خلیج فارس در مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام قرار دارد.
آن را به کانون توجه سایر کشورهای منطقه و غیرصنعتی تبدیل کرده است.

مجموعه این ارزش‌هاست که قدرت‌های جهانی را در گذشته و امروز متوجه خلیج فارس کرده است زیرا تسلط بر تمام یا هر یک از این موارد، مؤثرانه قدرت را در جهان تغییر می‌دهد.

شکل ۱- استفاده از تصاویر کتاب

نمودار: ترسیم نمودار برای نشان دادن مقدارهای کمی، مقایسه مقادیر و درصدها
مثال: درصد انواع مرزهای ایران (شکل شماره ۲)

شکل ۲- استفاده از نمودار

اشکال: ترسیم و یا نمایش اشکال
مثال: ترسیم گردش عمومی هوا بر روی تخته با ماژیک یا گچ‌های رنگی
نقشه: نمایش مکان‌ها، موقعیت‌ها و... بر روی نقشه‌های کتاب، نقشه‌های چاپی و به صورت آنلاین
مثال نمایش کوه‌های مرکزی (شکل شماره ۳)

شکل ۳- استفاده از نقشه در تدریس

زبان بدن: استفاده از حرکات بدن برای بخاطر سپاری و ایجاد حافظه دیداری
مثال: برای نشان دادن جهت‌ها، ارتفاع، اشکال و... از دست‌های خود استفاده کنید
خطوط، فلش، علامت: استفاده از خط و فلش برای نمایش ارتباط‌ها، مکان‌ها، جهت‌ها، توضیحات بیشتر و حاشیه‌نویسی و نقشه ذهنی
و...

مثال: استفاده از علائم اختصاری مانند L (کم فشار) و H (پر فشار)، استفاده از فلش و خطوط برای نمایش گردش عمومی هوا
ماکت: نمایش فرایندها، مفاهیم و پدیده‌ها بر روی ماکت (شکل شماره ۴)

شکل ۴- استفاده از ماکت برای تدریس

کلیپ: استفاده از کلیپ‌های آموزشی بخصوص در ابتدای تدریس برای ایجاد انگیزه و جلب توجه دانش آموزان
مثال: نمایش کلیپ انواع سکونتگاه‌ها

شنیداری (Auditory)

افرادی که سبک یادگیری آن‌ها شنیداری است با استفاده از گوش دادن و آموزش‌های شفاهی نظیر شنیدن سخنرانی و یا توضیحات شخص دیگر بهتر یاد می‌گیرند. راه‌های زیر برای ارائه اطلاعات برای این سبک یادگیری مفید است
بحث کلاسی و مناظره: در کنار سخنرانی و مونولوگ از بحث‌های گروهی و پرسش‌هایی که دانش آموزان بتوانند وارد گفتگو شوند استفاده کنید.

سمینار: توضیحات شخص دیگر درباره موضوعات مختلف می‌تواند یک راه آموزشی باشد.
کتاب صوتی و پادکست: برخی از محتوای آموزشی را در قالب پادکست ارائه دهید این‌گونه محتوا در خارج از کلاس نیز می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. کتاب‌های صوتی این امکان را به افراد می‌دهد تا بجای خواندن به گوش دادن کتاب‌ها بپردازد.
مثال: دانش آموزان در زمینه‌های مختلف مانند مهاجرت، شهرنشینی و... به دو گروه موافق و مخالف تقسیم شوند و درباره آن موضوع بحث و گفتگو کنند.

خواندنی / نوشتنی (reading/Writing)

در این سبک افراد مطالب را از طریق نکته برداری و خواندن متون نوشتاری یا چاپی بهتر یاد می‌گیرند. روش‌های زیر می‌تواند در ارائه اطلاعات به این فراگیران کمک کند.

دوین کتفرس ملی مطالعات خانواده و مدرسه

داداشت برداری: نکته برداری و یادداشت برداری فراگیران حین سخنرانی و یا خواندن متن. دانش آموزان در طی تدریس نکات مهم را در حاشیه کتاب و یا دفتر مخصوص بنویسند و به تصاویر و نمودارها توضیحاتی را اضافه کنند.
 مثال: ویژگی‌های هر نوع شهر را در کنار هر تصویر نوشته شود.
 کتاب فیزیکی: روخوانی از کتاب به این دسته از افراد کمک می‌کند
 زیرنویس: تماشای فیلم با زیرنویس یادگیری را در این افراد افزایش می‌دهد
 مثال: نمایش یک کلیپ آموزشی با زیرنویس
 جزوه: نوشتن جزوه شامل مهم‌ترین اطلاعات درس در هنگام تدریس می‌تواند سرعت یادگیری این افراد را افزایش دهد.
 تکالیف: تکالیف ساده سنتی که شامل نوشتن و ارائه کاغذی باشد برای این افراد مناسب است.

حرکتی/جنبشی (Kinesthetic):

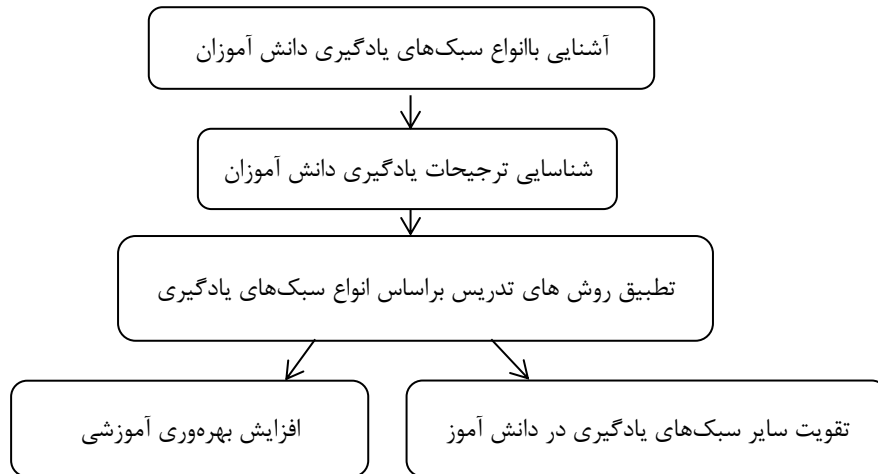
این افراد مطالب را از طریق انجام نمونه‌های عملی، تجربی و دست‌کاری اشیا طی یک فرایند فیزیکی بهتر یاد می‌گیرند که می‌تواند روش‌های زیر در تدریس به این افراد سبب افزایش یادگیری شود.
 آزمایشگاه: برخی از مطالب درسی را می‌توان در محیط آزمایشگاه ارائه داد مانند نمایش حرکت صفحات زمین و یا مدل‌های آزمایشگاهی برای نمایش شکل‌گیری ناهمواری‌ها
 بازدید علمی: مشاهده پدیده‌ها در طبیعت و محیط واقعی از جمله روش‌های مرسوم و مفید در آموزش جغرافیا است که برای فراگیران با این سبک بسیار مفید است
 مثال: بررسی انواع سنگ‌ها در طبیعت، مشاهده گل‌فشان، طاق‌دیس و ناودیس و...
 نمایش: دانش آموزان می‌توانند بجای مطالعه در سکوت درس را به اجرا درآورند بطوریکه یک موضوع را انتخاب می‌کنند و راجع به آن توضیح می‌دهند و هم‌زمان آن را اجرا می‌کنند
 مثال: نمایش انواع فعالیت‌های اقتصادی در محیط مانند باغداری، صیادی و...

نتیجه‌گیری

مطالعات نشان داده است که تطبیق روش‌های تدریس با سبک‌های یادگیری تأثیر بسیاری بر نتایج آموزشی دارد. سبک یادگیری وارک یکی از محبوب‌ترین سبک‌های یادگیری است که برای کمک به یافتن ترجیحات یادگیری فردی فراگیران طراحی شده است. این سبک یادگیری با طبقه‌بندی دانش آموزان به چهار حالت بصری، شنیداری، خواندنی نوشتنی و حرکتی ایجاد شده است. دانش آموزان با سبک شنیداری ترجیح می‌دهند اطلاعات را با بحث و گوش دادن به دست آورند، دانش آموزان با سبک خواندنی توانایی تفسیر اطلاعات چاپ‌شده را دارند، دانش آموزان سبک دیداری مستعد یادگیری از طریق دیدن و تفسیر تصاویر هستند و دانش آموزان سبک حرکتی یادگیری مبتنی بر رفتار و انجام کار عملی دارند. مدرسان بهتر است ابتدا سبک‌های یادگیری را شناخته و با انواع آن از جمله وارک، کلب و... آشنا شوند، ترجیحات دانش آموزان در انواع سبک‌های یادگیری را شناسایی نمایند و بر اساس آن طرح درس خود را تدوین نمایند بطوریکه شایسته است تمامی سبک‌های یادگیری را در تدریس مورد توجه قرار دهند غالب تدریس‌ها در کلاس‌های سنتی بر پایه سبک یادگیری خواندنی و شنیداری است اما ممکن است این سبک ترجیحی اغلب دانش آموزان نباشد و یا بالعکس پس بهتر است تمامی سبک‌های یادگیری استفاده نماییم با اینکار به دو هدف دست می‌یابیم اول، دانش آموزانی که سبک‌های یادگیری متفاوتی دارند نیز از کلاس بهره می‌برند و این کار سبب افزایش یادگیری و بهره‌وری آموزشی خواهد شد دوم، همه‌ی دانش آموزان بدون توجه به اینکه چه نوع سبک یادگیری دارند در موقعیت‌های متنوعی قرار می‌گیرند و با این کار سایر سبک‌های یادگیری در آنها تقویت خواهد شد. (شکل شماره ۵). درس جغرافیا به‌عنوان یکی از دروس مهم که در مدارس تدریس می‌شود و موضوع آن بیشتر در رابطه با محیط طبیعی و انسان ساخت است. انتخاب سبک یادگیری مناسب و مرجع دانش آموزان و تلفیقی از تمامی سبک‌ها ضروری است. در کنار تدریس سنتی

و ارائه سخنرانی بهتر است از تصاویر و فیلم هلی آموزشی، بازدید علمی، آزمایش، استفاده از ماکت، ارائه جزوه و کتاب صوتی استفاده شود. البته باید به این نکته توجه کرد که نمی‌توان در یک کلاس درس برای هر دانش‌آموز یک روش تدریس مخصوص به آن استفاده کرد برای این اساس باید از روشی استفاده نمود که با انواع سبک‌های یادگیری تطابق داشته باشد.

شکل ۵- مدل مفهومی به‌کارگیری سبک‌های یادگیری در تدریس

منابع و مراجع

- احمدی، سعید، احمدی، مجید. (۱۳۹۰). رابطه میان اضطراب ریاضی و سبک‌های یادگیری دانش آموزان. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، سال هشتم، شماره ۳۱: ۱۰۲-۸۹
- ادیب، یوسف، کریمی، سید بهاء‌الدین، محمودی، فیروز، بدری گرگری، رحیم. (۱۳۹۹). تحلیل برنامه درسی علوم تجربی پایه‌های چهارم، پنجم و ششم ابتدایی بر اساس سبک‌های یادگیری. مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی، ۱۳ (۲)، ۱۷۷-۱۹۴
- امینی، نرجس، زمانی، بی بی عشرت، عابدینی، یاسمین. (۱۳۸۹). سبک‌های یادگیری دانشجویان پزشکی، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۰ (۲)، ۱۴۱-۱۴۷
- برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۱
- تابع بردبار، فریبا، شفیعی سروستانی، مریم، موسوی پور، سید روح‌الله. (۱۳۹۰). پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۲ (۴۳)، ۹۵-۱۱۱
- جنت علیپور، زهرا، نوابی، نسرين، جهانشاهی، مهري. (۱۳۹۲). ارزیابی سبک‌های یادگیری دانشجویان پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی رامسر بر اساس الگوی یادگیری Vark، دو فصلنامه آموزش پزشکی (مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی)، ۱ (۲)، ۳۷-۴۵
- حسینی، جواد، اصول یادگیری دانش آموزان بر اساس ارزیابی و نتایج فرآیند آموزشی، انتشارات سیمرغ، ۱۴۰۲
- خندقی، مقصود امین، زرقانی، کوکب (۱۳۹۰) تحلیلی بر وضعیت برنامه درسی ملی علوم تجربی دوره ابتدایی ایران با مروری بر پژوهش‌ها و مطالعات انجام شده در ایران. همایش بین‌المللی آموزش علوم و فناوری با تاکید بر جهان اسلام. جزیره کیش.
- ده نمکی، سکینه (۱۳۹۶). همبستگی سبک‌های یادگیری و عملکرد شناختی با تمرکز دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهر اراک سال ۹۵-۹۶. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده روانشناسی.
- شناسا، اردلان. (۱۳۹۹). بررسی یادگیری حسابداری دانش آموزان مقطع متوسطه در سبک‌های یادگیری وارک. پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی زند شیراز.

فلاحیان، ناحید، باقر آرام، محمد، نادری، مریم، احمدی، آمنه (۱۳۹۱) روش آموزش مطالعات اجتماعی، شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران.

کیخا، ساجده (۱۳۹۹). مقایسه سبک یادگیری و میزان رضایت از یادگیری دانش آموزان متوسطه اول در مدارس هوشمند شهر چابهار. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین المللی چابهار.

Christensen, J.L. (2015). The relationship between creativity and learning style preference, age, and educational achievement, Ph. D Dissertation, Auburn University, retrieved December 4, 2015 from, <https://etd.auburn.edu/handle/10415/4882>.

Fang, AL. (2002). Utilization of learning styles in dental curriculum development. N Y State Dent J, 68(8): 34-8.

Willingham, D. T. Hughes, E. M & Dobolyi, D. G. (2015). The scientific status of learning styles theories. Teach Psychol. 42(3), 266–271.